

ZMENA

UBERTE. VYPNITE. RECYKLUJTE. KRÁČAJTE.

Dajte si záväzok!

Európska komisia

***Europe Direct je služba, ktorá vám pomôže nájsť odpovede
na vaše otázky o Európskej únii***

**Bezplatné telefónne číslo (*):
00 800 6 7 8 9 10 11**

(*) Niektorí operátori mobilných sietí nepovoľujú prístup k číslam 00800 alebo tieto hovory fakturujú.

Viac doplňujúcich informácií o Európskej únii je k dispozícii na Internete.
Dostupné sú cez server Europa (<http://europa.eu>).

Katalogizačné údaje nájdete na konci tejto publikácie.

Luxemburg: Úrad pre vydávanie úradných publikácií Európskych spoločenstiev, 2007

ISBN 978-92-79-06219-3

© Európske spoločenstvá, 2007
Rozmnožovanie je povolené len so súhlasom autora.

Printed in Belgium

Vytlačené na recyklovanom papieri, ktorému bola udelená environmentálna značka na grafický papier (www.europa.eu.int/ecolabel)

ZMENA PODNEBIA JE VO VAŠICH RUKÁCH.

Dajte si záväzok!

Brusel, 1. august 2006

Milí študenti,

zmena podnebia je záležitosť globálneho významu. Pravdepodobne ste si už všimli, že v správach neustále pribúdajú informácie o globálnom otepľovaní a že o ňom diskutujú vedúci politickí činitelia z celého sveta.

Ak nič proti zmene podnebia neurobíme, svet, v ktorom žijeme, sa o niekoľko desaťročí zmení. Celkovo bude teplejšie a niektoré ostrovy a pobrežné oblasti zmiznú pod morom, ktorého hladina kvôli roztápaniu polárneho ľadu stúpa. Bude viac búrok, povodní, vln horúčav a období sucha. Nedostatok jedla a vody sa rozšíri do mnohých častí sveta a niektoré zvieratá a rastliny citlivé na podnebie, ako napríklad polárne medvede a tučniaky, vyumrú.

V našej moci je zabrániť tomu, na to je však potrebné, aby každý jednotlivец, priemyselne firmy aj vlády na celom svete zohrali svoju úlohu a pomohli v boji proti zmene podnebia. Podnebie sa mení predovšetkým kvôli spôsobu, akým vyrábame a používame energiu, či už vo forme elektriny a tepla v našich domovoch, na pohon strojov v továrňach, ako palivo do automobilov a lietadiel, ktorými lietame na dovolenku. Zmenou návykov a zodpovednejším využívaním energie môžeme znížiť emisie CO₂ a iných skleníkových plynov, ktoré menia podnebie.

Európska komisia v súčasnosti vedie kampaň v rámci celej EÚ s cieľom zvýšiť informovanosť o zmene klímy a o tom, ako každý z nás môže tento proces ovplyvniť. V rámci kampane sme pre vás pripravili brožúrku, v ktorej nájdete informácie o zmene podnebia a úlohe, ktorú môžete zohrať pri jej kontrole. Súčasne vás vyzývame, aby ste podpísali záväzok (p. na zadnej strane) a pomohli znížiť emisie CO₂ malými zmenami v bežnom živote.

Je dôležité, aby ste už teraz vedeli o zmene podnebia čo najviac, pretože keď dospejete, bude to pravdepodobne ešte závažnejší problém. Prívilal by som, keby ste o tom diskutovali aj v triede. Ak každý z vašich spolužiakov/čok podpíše záväzok, môžete sledovať svoje spoločné úsilie a vymieňať si skúsenosti z boja proti globálnemu otepľovaniu.

Záväzok spolu s ďalšími informáciami a vzdelávacím materiálom môžete nájsť aj na www.climatechange.eu.com.

Kontrola zmeny podnebia je jednou z najväčších výziev, ktorým ľudstvo v súčasnosti čelí. Dúfam, že sa vy aj vaša škola pripojíte k nám a pustíte sa do toho!

S pozdravom

Stavros Dimas

Európsky komisár pre životné prostredie

UBERTE. VYPNITE. RECYKLUJTE. KRÁČAJTE. ZMENA

ZMENA

INFORMACE, VÝSKUMNÉ, REKONSTRUKČNÉ, PRÁČNÍKOVÉ

Zmena podnebia je vo vašich rukách

Aké je dnes počasie?

Ľudia často hovoria o počasí, čo nie je prekvapujúce, keď uvážime, aký vplyv má počasie na našu náladu, na to, čo si oblečieme a čo jeme.

"Podnebie" (klíma) však nie je to isté ako počasie. Je to zvyčajný vzor počasia pre istú oblasť počas dlhého časového úseku.

Nie je to normálne, že podnebie sa mení?

Podnebie sa mení a bude sa meniť z prirodzených dôvodov. Avšak súčasné poznatky ukazujú, že v posledných desaťročiach sa objavili neprirodzené zmeny v dôsledku ľudskej činnosti, priemyselnej a poľnohospodárskej výroby.

Prečo sa to deje?

Horúce slnečné lúče zohrievajú povrch Zeme. So vzrastajúcou teplotou sa teplo odráža späť do atmosféry. Časť z neho je absorbovaná alebo odrážaná späť na zem skleníkovými plynmi v atmosfére, ako sú CO₂, vodná para, oxid dusný, metán a ozón. Tento prirodzený proces sa nazýva skleníkový efekt a umožňuje vlastne život na našej planéte. Bez neho by globálna priemerná teplota bola -18°C.

V priebehu minulého storočia si vplyv ľudskej činnosti vyžiadal svoju daň a koncentrácia skleníkových plynov v atmosfére, z ktorých CO₂ predstavuje 80%, je v súčasnosti vyššia ako za ostatných 650 000 rokov. V dôsledku toho sa globálna priemerná teplota zvýšila o 0,74°C, v Európe o 1°C.

Spaľovaním fosílnych palív, ako sú plyn, ropa a uhlie pri výrobe energie uvoľnilo ľudstvo do ovzdušia obrovské množstvo CO₂. Ďalšie skleníkové plyny sa uvoľňujú do ovzdušia pri určitých priemyselných činnostiach, poľnohospodárskej výrobe a tiež zo skládok odpadu.

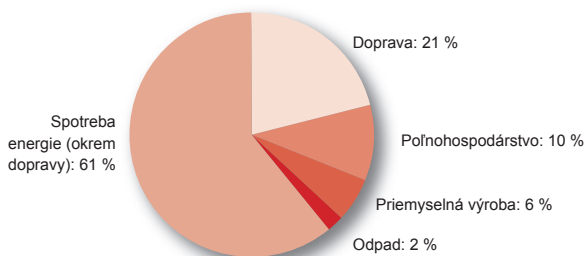

Vedel si...?

- Jedenásť najteplejších rokov je zaznamenaných od roku 1990.
- Vedci predpokladajú, že globálna teplota by mohla stúpnuť o 1,1 až 6,4 °C v priebehu tohto storočia v prípade, že sa neprijmú žiadne opatrenia na zníženie emisií.

Ako mierou sa Európania podieľajú na tomto probléme?

Emisie skleníkových plynov v EÚ v roku 2003

Vedel si ...?

- Každý Európan vyprodukuje ročne 11 ton emisií skleníkových plynov. Z toho takmer 9 ton sú emisie CO₂.
- Domácnosti spotrebujú tretinu energie celkovo spotrebovanej v EÚ a sú teda v rámci EÚ zodpovedné za takmer 20 % emisií CO₂, ktoré súvisia s energiou. 70 % energie spotrebovanej domácnosťami sa používa na vykurovanie, 14 % na ohrev vody a 12 % na osvetlenie a na fungovanie rôznych elektrických spotrebičov.
- Osobné autá sú zodpovedné za 10 % emisií CO₂ vyprodukovaných v rámci EÚ.
- Európa je domovom len pre 7 % svetovej populácie, ale spotrebuje 20 % zdrojov svetového ekosystému v podobe odberu surovín, potravín, energie a absorpcie odpadu.
- Každý Európan vyprodukuje v priemere 1 kg odpadu denne. Každoročne produkujeme také množstvo ďalej nevyužitých obalov, ako je hmotnosť 4000 Eiffelových veží a toto množstvo sa stále zvyšuje.

Aký je dopad zmeny podnebia?

- ! **Ľadovcové čiapočky na póloch sa roztápajú.** Plocha mora pokrytá arktickým ľadovcom na severnom póle sa zmenšila v posledných desaťročiach o 10 % a hrúbka ľadu nad vodnou hladinou sa znížila o 40 %. Na opačnej strane zemegule sa ľadová pokrývka Antarktídy stáva nestabilnou.
- ! **Ľadovce ustupujú.** Je pravdepodobné, že 75 % ľadovcov vo Švajčiarskych Alpách sa do roku 2050 stratí.
- ! **Zvyšuje sa hladina svetových morí.** Počas minulého storočia stúpili hladiny oceánov o 12 až 22 cm a predpokladá sa, že stúpnu až o 59 cm počas tohto storočia. V tomto údaji sa však nezohľadňujú budúce náhle zmeny v pohybe ľadu z Grónska a Antarktídy, a preto nemožno vylúčiť vyššie hodnoty.
- ! **Extrémne počasie** - búrky, záplavy, vlny sucha a horúčav. V ostatnom desaťročí bolo na svete trikrát viac prírodných katastrof v dôsledku počasia ako v 60. rokoch. Počnúc rokom 2070 by Európa mohla zažívať také vlny horúčav, aké boli v roku 2003 každý druhý rok. Spaľujúce leto v roku 2003 bolo jednou z príčin predčasného úmrtia 35 000 Európanov v priebehu prvých dvoch týždňov v auguste, spôsobili obrovské lesné požiare a straty v poľnohospodárstve sa vyšplhali k 10 miliardám eur.
- ! **Zníženie biologickej rôznorodosti:** veľa zvierat a rastlín sa nebude vedieť prispôsobiť zmeneným teplotám. Také druhy ako ľadové medvede, tulene, mrože a tučniaky sú mimoriadne zraniteľné.

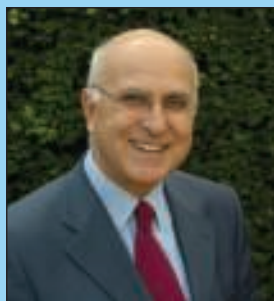

Je to vážne! Čo s tým budeme robiť?

Európska únia je na čele medzinárodného úsilia v boji proti zmenám podnebia. Toto úsilie je zastrešované Dohovorom OSN o zmene klímy z roku 1992 a Kjótskym protokolom z roku 1997, ktorý stanovil ciele znížovania emisií skleníkových plynov v rozvinutých krajinách. Európska komisia pripravila celý rad rôznych opatrení, ktoré majú pomôcť členským krajinám dosiahnuť ciele Kjótskeho protokolu. Vlády stanovili limity emisií z priemyselného a energetického sektoru určením emisných dávok. Spoločnosti môžu obchodovať s týmito emisnými dávkami, aby boli zachované nízke náklady (obchodovanie s emisiami). Ďalšie opatrenia prijaté EÚ sa zameriavajú na zvýšenie energetickej efektívnosti priemyselných objektov, budov a domácich spotrebičov.

Ciele Kjótskeho protokolu súvisiace so znížením emisií sú stanovené do roku 2012. EÚ je pevne presvedčená, že po uplynutí tohto obdobia bude potrebné vypracovať novú ambicióznou celosvetovú dohodu s cieľom zintenzívniť boj so zmenou klímy. Aby bolo možné zabrániť rastu globálneho otepľovania do nebezpečných rozmerov, celosvetové emisie skleníkových plynov sa do roku 2050 budú musieť znížiť približne na polovicu v porovnaní s úrovňou z roku 1990 a emisie v rozvinutých krajinách o 60 – 80 %.

Európsky komisár pre životné prostredie Stavros Dimas:

"Ľudia majú tendenciu veriť, že pokiaľ ide o vyššie ciele, nemôžu ich ovplyvniť osobnou voľbou. V skutočnosti však môžu. Tak, ako sme sa pričinnili o klimatické zmeny, tak môžeme proti nim aj bojovať. Každý z nás môže prispieť tým, že bude robiť také voľby, ktoré rešpektujú životné prostredie."

Veľa spoločností prispieva svojou troškou tým, že sa snaží vyrábať svoje výrobky spôsobom priaznivým k životnému prostrediu. Výrobcovia áut sa usilujú zvýšiť efektívnu spotrebu paliva u áut, ktoré sa predávajú v EÚ, keďže vyššia účinnosť znamená menej emisií CO₂. Pozri si internetovú stránku svojich obľúbených značiek a zisti, čo robia v boji proti zmenám podnebia.

Chcete sa dozvedieť viac? Navštívte: www.eea.europa.eu

Viac informácií o aktivitách, ktoré podniká Generálny direktoriát Európskej komisie pre životné prostredie získaš na: http://www.europa.eu.int/comm/environment/climat/home_en.htm

ZMENA

UBERTE. VYPNITE. RECYKLUJTE. KRÁČAJTE.

Ako môžem pomôcť? Daj si záväzok!

*Každý z nás zohráva úlohu v boji proti zmene podnebia.
Ďalej uvádzame zoznam činností, ktoré môžeš ľahko splniť.*

UBERTE.

- Neprekuruj svoj dom. Zníženie teploty len o 1°C môže znížiť faktúru tvojej rodiny za energie až o 7 %. 70 % energie, ktoré spotrebujú domácnosti, ide na vykurovanie.
- Požiadaj rodičov, aby ti pomohli naprogramovať termostat u vás doma tak, aby v noci, alebo keď nie si doma, teplota klesla na 17°C a predtým, ako vstaneš alebo sa vrátiš domov, znovu vystúpila na príjemných 20°C.
- Šetri teplú vodu tým, že sa budeš sprchovať namiesto kúpania – spotrebuješ tak štyrikrát menej energie.
- Keď si pripravuješ horúci nápoj, daj zavrieť len toľko vody, koľko potrebuješ.
- Keď vetráš svoju izbu, je lepšie nechať okno otvorené na pár minút dokorán a potom ho hneď zavrieť ako nechať unikať teplo dlhý čas.
- Pravidelne odmrázaj mrazničku. Môžeš ušetriť až 30 % energie.
- Nenastavuj chladničku na najsilnejšie chladenie. Keď je teplota v chladničke nižšia ako 5°C, spotrebuje viac energie, potraviny však nezostanú čerstvé dlhšie.
- Nedávaj do chladničky horúce ani teplé jedlá. Nechaj ich najskôr vychladnúť a až potom ich daj do chladničky.

VYPNITE.

- Nezabúdaj vypnúť svetlo, keď ho nepotrebuješ.
- Nenechávaj televízor, hifi vežu alebo počítač v pohotovostnom režime. Televízor v takomto režime spotrebúva v priemere 45 % energie. Ak by všetci Európania prestali používať pohotovostný režim, ušetrili by toľko elektrickej energie, koľko by stačilo na zásobovanie krajiny veľkosti Belgicka.
- Nenechávaj svoj mobil dobíjať, keď má plnú baterku. Ak to urobíš, 95 % elektriny vyjde nazmar – iba 5 % je v skutočnosti využitých na nabíjanie mobilného telefónu.
- Porozprávaj sa s rodičmi o žiarivkách šetriacich energiu – vydržia dlhšie a spotrebujú päťkrát menej elektriny ako klasické žiarovky.
- Keď si tvoji rodičia vyberajú nové spotrebiče do domácnosti (chladničky, práčky a pod.), požiadaj ich, aby si vybrali spotrebiče s energetickým stupňom A a s EÚ energetickou značkou – tie sú najefektívnejšie.
- Ak zastavíš vodu, kým si umývaš zuby, ušetríš niekoľko litrov vody.

RECYKLUJTE.

- Keď nakupuješ, používaj nákupnú tašku namiesto jednorázovej plastovej.
- Prines použité sklo do zbernej nádoby a vytried' papier, kartón a plechovky z ostatného odpadu. Pri recyklovaní hliníkových plechoviek sa spotrebuje desaťkrát menej energie ako pri výrobe nových. Továrne spotrebujú oveľa menej energie, keď vyrábajú papier zo starých novín, ako keď ho vyrábajú z celulózy.
- Ak máš záhradu, kompostuj biologický odpad z kuchyne.
- Vyberaj si výrobky, ktoré sú v malých obaloch a kupuj náhradné náplne vždy, keď je to možné.
- Jedlo si zabaľ do viackrát použiteľných obalov namiesto do alobalu alebo papierových vreciek.

KRÁČAJTE.

- Na malé vzdialenosti (niekoľko km) nepoužívaj motorku ani auto, namiesto toho choď pešo alebo na bicykli!
- Ak cestuješ na väčšie vzdialenosti, uvažuj o električke, autobuse alebo vlaku. Takisto sa vyhýbaj cestovaniu lietadlom - lietadlá vypúšťajú obrovské množstvo CO₂ do atmosféry. Lietanie predstavuje najrýchlejšie rastúci zdroj CO₂ emisií vo svete.
- Ak sa tvoji rodičia chystajú kúpiť si auto, požiadaj ich, aby si kúpili malý a výkonný model – ušetrí peniaze aj na palive! Podľa európskej legislatívy musia producenti áut udávať informácie o CO₂ emisiách a spotrebe paliva.

ĎALŠIE AKTIVITY

- Vysaď v škole, v záhrade alebo vo svojom susedstve strom. Päť stromov počas svojho života absorbuje okolo tony CO₂.
- V obchodoch a nákupných centrách hľadaj výrobky označené európskou Eco značkou, symbolizovanou malou kvetinou.
- Používaj tak málo papiera, ako sa dá: kopíruj obojstranne, využívaj e-maily.
- Konzumuj miestne a sezónne jedlo. Nielenže je zdravšie, ale aj prospešné pre životné prostredie.
- Jedz menej mäsa. Pri výrobe mäsa sa produkuje veľa CO₂.

ZMENA

UBERTE. VYPNITE. RECYKLUJTE. KRÁČAJTE.

Zaznamenávajú si podniknuté kroky v boji proti klimatickým zmenám. Počas šiestich týždňov si za každý krok, ktorý si urobil, udeľ jeden bod. Na konci obdobia sčítaj všetky body a uvidíš, ako sa ti darilo.

	Týždeň 1:	Týždeň 2:	Týždeň 3:	Týždeň 4:	Týždeň 5:	Týždeň 6:
UBERTE.						
Počas jedného týždňa zníž v dome kúrenie o 1°C. <i>Dostaneš 10 bodov.</i>						
Počas jedného týždňa zatváraj dvere a okná vykurovaných izieb. <i>Dostaneš 5 bodov.</i>						
Počas jedného týždňa sa rýchlo sprchuj namiesto kúpania sa vo vani. <i>Dostaneš 5 bodov.</i>						
Rozhodni sa, čo chceš, predtým ako otvoriš chladničku - nenechávaj dvere chladničky otvorené. Toto rob počas jedného týždňa, <i>dostaneš 1 bod.</i>						
VYPNITE.						
V priebehu jedného týždňa vypínaj svetlo vždy, keď je to možné. <i>Dostaneš 5 bodov.</i>						
Vytiahni nabíjačku mobilného telefónu zo zásuvky hneď, ako je telefón nabitý. Ak to robíš počas jedného týždňa, <i>dostaneš 1 bod.</i>						
Úplne vypínaj TV, rádio alebo počítač v priebehu jedného týždňa. Nenechávaj ich v pohotovostnom režime. <i>Dostaneš 5 bodov.</i>						
RECYKLUJTE.						
V priebehu jedného týždňa odnášaj použité sklo do zberných nádob na sklo. <i>Dostaneš 1 bod.</i>						
Počas jedného týždňa si do školy nos znovu naplniteľnú fľašu namiesto plechovky alebo jednorázovej plastovej fľaše. <i>Dostaneš 5 bodov.</i>						
Do obchodu si v priebehu jedného týždňa nos nákupnú tašku alebo použitú plastovú tašku. <i>Dostaneš 5 bodov.</i>						
KRÁČAJTE.						
Do školy, na mimoškolské aktivity a späť domov chodievaj pešo, na bicykli alebo hromadnou dopravou. <i>Za každý km dostaneš 1 bod.</i>						
Ostatné.*						

*Pozri si internetovú stránku www.climatechange.eu.com a vyber si ďalšie dodatočné aktivity.

Tvoje konečné skóre po 6 týždňoch:.....

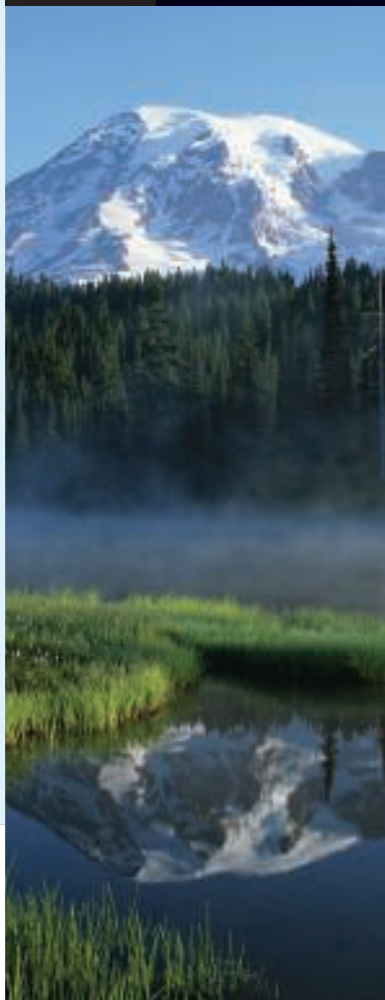
Tvoje meno a podpis:.....

Svedkovia (mená a podpisy):.....

ZMENA

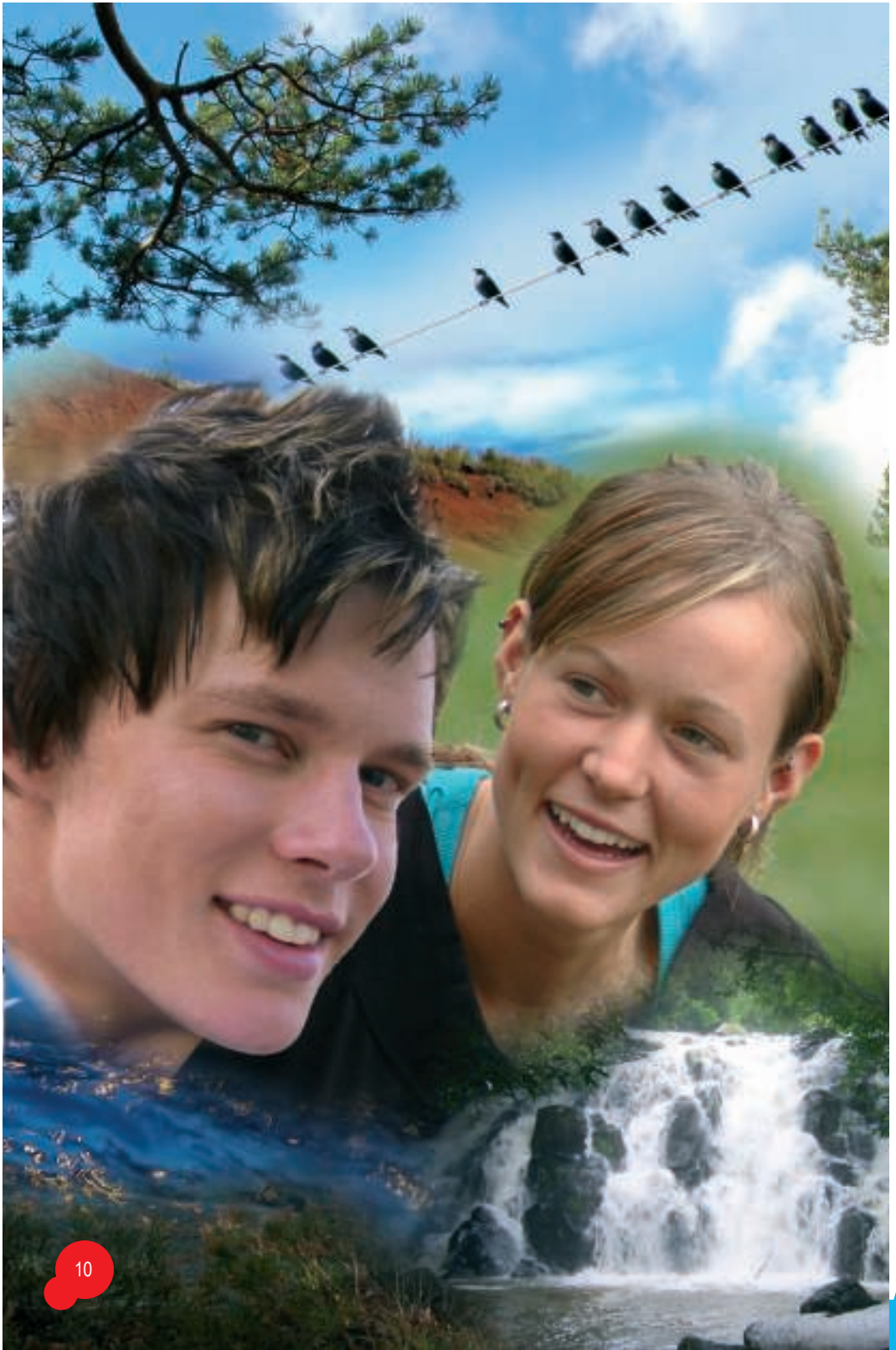
UBERTE. VYPNITE. RECYKLUJTE. KRÁČAJTE.

Buď aktívny v škole, doma, v mládežníckych centrách a športových kluboch.

Je to väčšia zábava, ak to robíte spoločne.

- Vytvor plagátovú kampaň, ktorá povzbudzuje ľudí, aby robili drobné zmeny v každodennom živote, ako napríklad vypínanie svetiel, chodenie pešo namiesto autom, recyklovanie... a vyves plagáty v škole, v tvojom okolí, športových strediskách a mládežníckych kluboch.
- Zorganizuj aktivitu zameranú na financovanie dvojitého okna pre tvoje športové stredisko. Nielenže pomôžeš klíme, ale aj vaše účty za energiu výrazne klesnú.
- Porozprávaj sa so školskou radou o riešeníach kúrenia a vetrania tried priaznivých pre ekológiu, energetickej efektívnosti počítačových učebníc a recyklovaní papiera a iného odpadu.
- Zorganizuj cyklistické preteky s podporou sponzorov a získané peniaze venuj na kampaň proti zmene podnebia. ■

ZÁVÄZOK „ZMENA PODNEBIA JE V NAŠICH RUKÁCH“

My, žiaci z .....

(vyplňte školu a ročník) dokážeme kontrolovať zmenu podnebia a dávame si záväzok, že sa staneme zodpovednými občanmi redukovaním emisií CO₂, a to tým, že urobíme malé zmeny v našom každodennom správaní.

Dátum: ..... Krajina: .....

Adresa školy: .....

.....

.....

Telefónne číslo školy: .....

Meno učiteľa: .....

E-mailová adresa učiteľa: .....

Odošlite, prosím, podpísané záväzky na

pledge@climatechange.eu.com

alebo prostredníctvom pošty na:

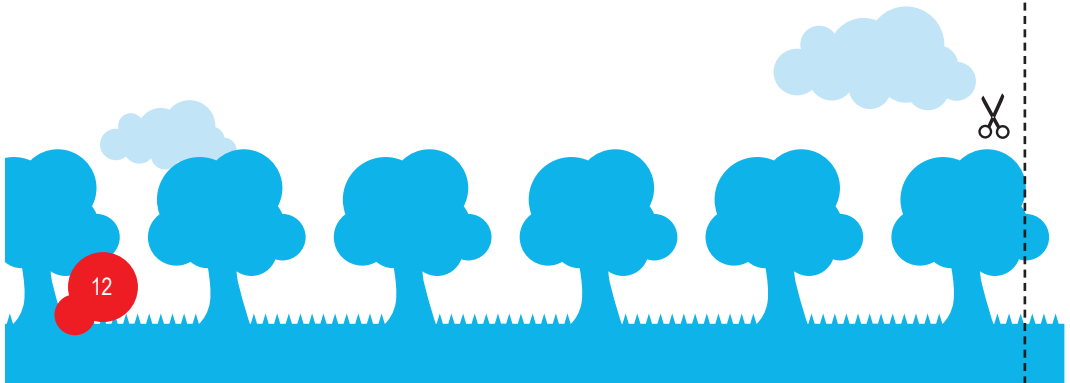
European Commission
Environment DG
Information Centre
Office: BU-9 00/11
B-1049 Brussels
Belgium

Podpisy:

Meno	Dátum narodenia	Podpis

Európska komisia

ZMENA PODNEBIA JE VO VAŠICH RUKÁCH.

Luxembourg: Úrad pre vydávanie úradných publikácií Európskych spoločností

2007 — 16 s. — 13,5 x 20,2 cm

ISBN 978-92-79-06219-3

ZMENA PODNEBIA JE VO VAŠICH RUKÁCH.

